

© **Кравцов Ю.С.**

- гуманитарно-технической элиты. Сборник научных трудов. – Выпуск 9 - 10 / Под ред. Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКОГО, О. Г. РОМАНОВСЬКОГО. – Вып. 9 - 10 (13-14). – Харьков: НТУ «ХПГ», 2006. – С. 277 - 284.
6. Частная высшая школа Украины на пути инноваций: [монография] / Под ред. В. П. Андрущенко, Б. И. Королева. – Х. : Изд-во НУА, 2005. – 320 с.
 7. Степко М. Ф. Высшее техническое образование и наука Украины как факторы общественного развития и интеграции Украины в мировое сообщество / М. Ф. Степко // Материалы Всеукраинского совещания ректоров высших технических учебных заведений («Высшее техническое образование Украины и Болонский процесс»). – Харьков : НТУ «ХПГ», 2004. – С. 19 - 35.
 8. Сухина В. Ф. Возможности частного образования в инновационном обучении / В. Ф. Сухина // «Университетское образование Украины XXI века: проблемы, перспективы, тенденции развития» : [международная научно-практическая конференция]. – Харьков, 2000. – С. 184 - 185.
 9. Ткачева Н. А., Ткачев С. И. Формирование у студентов потребности в самообразовании / Н. А. Ткачева, С. И. Ткачев // «Высшее образование Украины XXI века: проблемы, перспективы, тенденции развития» : [международная научно-практическая конференция]. – Харьков, 2000. – С. 190 - 191.
 10. Яцейко М. Демократизация образования как тенденция ее развития в XXI веке / М. Яцейко // Высшее образование Украины. – 2006. – № 4. – С. 34 - 39.

Кравцов Юрій Сергійович – кандидат філософських наук, доцент, докторант кафедри філософії та права Дніпродзержинського державного технічного університету.

УДК:112

ЗРОСТАННЯ ЗНАЧУЩОСТІ ПРАВА В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ ТА ВИХОВАННІ

У статті розглядається одна з найважливіших проблем сучасного гуманітарного знання – проблема зростання значущості права в сучасній освіті і вихованні, що супроводжується глибоким переосмисленням комунікативної природи соціальної реальності, зміною уявлень про сучасну правову реальність як сутнісну характеристику суспільства.

Ключові слова: соціальна реальність, правова криза, правове поле освіти, правова реформа, базова підготовка юриста.

РОСТ ЗНАЧИМОСТИ ПРАВА В СОВРЕМЕННОМ ОБРАЗОВАНИИ И ВОСПИТАНИИ

В статье рассматривается одна из важнейших проблем современного гуманитарного знания - проблема роста значущости права в современной образовании и воспитании, что сопровождается глубоким переосмыслением коммуникативными природы социальной реальности, изменением представлений о современной правовой реальности как сущностную характеристику общества.

Ключевые слова: социальная реальность, правовой кризис, правовое поле образования, правовая реформа, базовая подготовка юриста.

THE INCREASSING IMPORTANCE OF RIGHTS IN MODERN EDUCATION AND TRAINING

The article deals with one of the major problems of modern human knowledge - the problem of growth znachuschossti law in modern education and training, accompanied by deep pereomislennyam kommunikativnoyi nature of social reality, changing concepts of modern legal reality as an essential characteristic of society.

Keywords: social reality, the legal crisis, the legal framework of education, legal reform, the basic training of a lawyer.

Законои, що регулюють відносини в освітянській галузі, мають бути демократичними, спонукати до творчості, вибору моделей і технологій навчання, виховання, сприяти самовизначенню учасників навчально-виховного процесу. Освітянське правове поле повинно надавати громадянам реальні

демократичні права і свободи щодо здобуття повноцінної освіти, участі їх в організації та управлінні освітою та самоосвітою. Освітнє законодавство має утверджуватися як ринково спрямоване, сприяти становленню особистої відповідальності, мобільності особистості щодо прийняття рішення, вибору варіантів реалізації власної свободи у сферах суспільного виробництва.

У процесі демократичної трансформації сучасного українського суспільства в ньому відбувається докорінна зміна ролі права, яке поряд з інструментальним значенням набуває рис основного ціннісного орієнтиру, однієї з фундаментальних суспільних засад. Оскільки в сучасному українському суспільстві стійкі стереотипи поваги до права, на жаль, відсутні, потрібне більш фундаментальне обґрунтування ролі права в житті людини і суспільства та відповідне орієнтування політики. Від міри адекватності такого обґрунтування залежить спрямованість і ефективність як реформування суспільства в цілому, так і здійснення правової реформи як складової частини трансформаційних процесів зокрема.

Перефразовуючи відомий афоризм Гегеля, можна сказати наступне: «Кожен народ має той правопорядок, який він заслуговує». Соціальний порядок породжується соціальною культурою людей, що включає у себе зокрема їх політичну, економічну, правову, моральну культуру.

«Правова криза в Україні є перманентною, вона стала «інститутом запуску» інших національних криз — політичної, влади та управління, демографічної, економічної, моральної тощо. Одночасно правова криза підсилювалась і продовжує посилюватись політичною та іншими видами криз, створюючи загальну системну кризу в державі [8]. Вона, з одного боку, є «рукотворною» і за всіма ознаками «вписується» в процеси, які у світі отримали назву «керований хаос». З іншого боку, ця криза стала однією з перших в світі, яка свідчить, що цивілізація досягла вершини в своєму спіральному розвитку і розпочалися зворотні процеси — регрес» [5].

Ознаки кризи правопорядку в Україні сьогодні очевидні. Її витoki, на наш погляд, слід шукати у кризі правової культури громадян. Правова культура формується під впливом не будь-якої юридичної освіти чи будь-якого юридичного досвіду, а саме залежно від характеру (типу) освіти чи досвіду, тобто лише завдяки певному типу юридичної освіти і досвіду. А це, в свою чергу, визначається відповідною соціальною реальністю, яка і детермінує типи духовної парадигми.

Сьогодні як ніколи виникає потреба в нових методологічних підходах, які б дали можливість поглянути на право як на найважливіший елемент людського буття, особливу реальність, що має складну структуру і власну логіку функціонування і розвитку. Особливе значення послідовних теоретичних досліджень, які виходять на філософський рівень, полягає в постійній критиці існуючого і в обґрунтуванні нових тенденцій розвитку. Тому осмислення правової реальності як суперечливої єдності всіх сторін такого явища, як право, є одним з актуальних завдань філософії права.

З появою неklasичної парадигми соціального знання, коріння якої сягає феноменології Е.Гусерля і В.Дільтея (середина ХХ ст.), сформувалось уявлення про конституюючу діяльність суб'єкта як частину об'єктивного світу. В центр уваги нової суб'єктивістської парадигми були поставлені не об'єктивні процеси соціальної упорядкованості, а порядок, який формується у свідомості суб'єкта у процесі інтерпретації ним соціальної дійсності. Людина не відображає у своїй свідомості світ, а конструює його; і у такий спосіб наповнює іншим смислом, який обумовлюється належністю суб'єкта до певного типу культури, соціального, ціннісного контекстуального простору [1;206].

Радикальний онтологічний поворот в сучасній соціальній філософії, в результаті якого проблематика свідомості, мислення, пізнання, науки виявилася проблематикою буття, його процесуальності, його структурності, складає одну з головних характеристик сучасності. Важливою є необхідність відповісти на питання, *кто* відтворює і відбудовує форми буття, в яких суб'єктних взаємодіях і ситуаціях вони відтворюються, змінюються, проектуються і конструюються [3;9].

В останні роки інтенсивно розробляються поняття віртуальної реальності і одночасно з цим ідея віртуалізації суспільства [2]. Поняття "віртуальний" все частіше уживається в більш широкому контексті. Наприклад, тривко увійшли до ужитку не тільки такі словосполучення, як "віртуальне співтовариство", але й "віртуальна корпорація", "віртуальні гроші", "віртуальна демократія", "віртуальне навчання" і т.п., які тісно зв'язані з правовою реальністю, і мають правовий зміст. Дійсно виникла і розвивається вже згадувана нами вище нова організація соціального життя комунікаційного середовища - віртуальна реальність.

На думку автора теорії «віртуального суспільства» А. Бюля, з розвитком технологій віртуальної реальності комп'ютери з обчислювальних машин перетворилися на універсальні машини по виробництву «дзеркальних» світів. У кожній підсистемі суспільства утворюються «паралельні» світи, в яких функціонують віртуальні аналоги реальних механізмів відтворення суспільства: економічні

інтеракції, політичні акції, юридичні дискурси законів, дій в мережі Інтернет, і т.п. Процес заміщення за допомогою комп'ютерів реального простору як локусу соціального відтворення простором віртуальним Бюль називає віртуалізацією [2].

Дослідниками проблеми віртуальності, зокрема Корсунцевим І.Г., зазначається, що сама по собі дійсність, як природна, так і соціальна, може вишиковуватися за принципом вкладених подібно до матрьошок реальностей [6,155]. Так, наприклад, державу можна розглядати як віртуальний суб'єкт, що існує в своїй власній віртуальній дійсності, каркас якої складають закони і рішення, що приймаються органами влади, причому цей каркас держава вільна змінювати, як захоче. Проте, для господарюючих суб'єктів закони держави не є віртуальними, вони об'єктивні і обов'язкові для виконання. Продовжуючи по аналогії, Майнцер К. зазначає, що господарський суб'єкт творить своє віртуальне середовище, яке для його співробітників і підрозділів буде об'єктивним. Тобто в наявності своєрідна ієрархія реальностей, які є генетично спорідненими і утворюють різноманітність [6,52].

У протилежність актуальній дійсності, що виражає цілісність, стабільність і завершеність, віртуальна реальність є джерелом відмінності і різноманіття. Таким чином, віртуальність є феноменом, іманентним самій структурі буття, що утілює можливість творчої, генеруючої діяльності. Багато в чому це пов'язане з тим, що віртуальна реальність будується за принципом "зворотного зв'язку", що дозволяє здійснити максимальне входження людини в інформаційний простір. Причиною віртуалізації сучасного суспільства є об'єктивна потреба в переході інформаційно-комунікаційних технологій на новий якісний рівень, а також іманентна людині потреба в творчості, в створенні нової реальності, таких світів, по відношенню до яких вона була б деміургом [6;49-54].

Зміни у соціальній реальності супроводжуються змінами і в правій освіті. Як підкреслює Максимов С.І., в умовах подолання ідеологічного диктату і масштабності завдань, які стоять перед суспільством, сучасна вітчизняна юриспруденція дедалі частіше звертається до філософського обґрунтування розв'язання її проблем, що вимагає значної світоглядно-методологічної переорієнтації на основі визнання людини найважливішою соціальною і правовою цінністю. [7; 3-4]. Найбільш актуальною проблемою змін у правовій освіті є корегування моделі професійної підготовки фахівців - юристів, яка нині практично має «доганяючий» характер і здійснюється «від практики», що могло б бути допустимим для стабільного правового суспільства, зі сталими професійними традиціями і стабільним соціальним порядком. Для українського суспільства і держави, які перебувають у стані реформування, базова підготовка юриста всіх кваліфікаційних рівнів має спиратися на підготовку юриста широкого профілю, що дасть можливість забезпечити академічну та професійну мобільність фахівця., така модель має призвести, з одного боку, до формування широкого світогляду фахівця-юриста, а з другого боку, має включати в себе вимоги до обсягу знань та навичок у певних видах юридичної діяльності.

Нагальна необхідність реформи юридичної освіти є суспільною потребою. В юридичних вузах, зокрема, Росії, вже тривалий час читають лекції студентам з цих дисциплін, випускають фахівців з конституційного права. А в базових класичних університетах України, на жаль, до цього навіть не підійшли. Тому що навчальні програми побудовані так, що, наприклад, в Київському Національному університеті імені на юридичному факультеті про курс законодавчої техніки і законотворення студенти навіть не чули. [5].

Відомий авторитетний вчений А. Селіванов вказує, що попит з боку найдинамічніших галузей господарського комплексу, соціальної і культурної сфер життєдіяльності суспільства потребують формування інноваційних форм і рівнів юридичної освіти, підготовки фахівців-юристів на основі корекції змісту і характеру юридичної освіти, орієнтацію на потреби соціального розвитку [10].

Поглиблення міжнародних аспектів юридичної освіти, розробка навчальних програм, інших матеріалів, які спрямовані на інтеграцію вищої юридичної освіти України в Європейський та світовий освітній простір, участь у загальних європейських проектах з провідними вузами Європи також, на наш погляд, допоможе подолати не конкурентоспроможність українських ВНЗ на європейському і світовому ринках освітніх послуг, проголошує провідний вчений В. Тацій [11].

Інтеграція економік різних країн, міжнародного економічного ринку, глобальні проблеми людської цивілізації, зобов'язання України щодо гармонізації національного законодавства з міжнародним, приєднання України до Лісабонської конвенції «Про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні» з необхідністю викликають до життя низку практичних заходів на шляху інтернаціоналізації вищої юридичної освіти. Інтернаціоналізація як процес міжнародної орієнтації вузів має у своїй основі три основні елементи: наявність міжнародного компонента в змісті навчальних планів і програм, міжнародну мобільність студентів і професорів, наявність програм

технічного співробітництва і взаємодопомоги.

Відповідно змінюється і завдання юридичної науки. Вона намагається осмислити залежність права від людини. Посилення процесів глобалізації у сучасному світі та перспективи побудови гуманістичної, ліберально-демократичної цивілізації відіграли роль суттєвих стимулів до інтеграційних пошуків, спрямованих на теоретичні побудови, здатні «примирити» позитивістський і природноправовий напрями у розвитку сучасного правознавства. Пошуки розгортаються у площині інтегративного праворозуміння, точніше інтегрального типу праворозуміння. Причому інтегральний підхід застосовується у найширшому розумінні слова - від інтеграції, яка здатна подолати предметні полярності в середині всіх типів праворозуміння, до інтеграції, спрямованої на нову, загальнонаукову методологічну єдність позитивістських, природноправових і соціологічних пізнавальних моделей. В останній позиції, звичайно, не йдеться про створення єдиної універсальної теорії права, а виключно про вектор розвитку правової думки у третьому тисячолітті, вважає авторитетний правник П. Рабінович [9; 2-16].

Мова йде про персонологічну динаміку осмислення проблем класичної юридичної науки, гуманізацію юридичних знань. Немає потреби доводити, що гуманізація можлива винятково за умови реалізації певного міждисциплінарного комплексу. Це пов'язано з природою самого пізнання соціальної дійсності, що передбачає певний взаємозв'язок смислових структур і яке здатне змістовно розкритися на міждисциплінарному рівні. Ефективність інтегративного праворозуміння буде визначатися концептуальними рамками тієї загальнонаукової парадигми, методологічний потенціал якої стане на заваді еkleктичному (механістичному) поєднанню різних типів праворозуміння, результати якого навряд чи можна назвати науковими. У такому аспекті зростає роль категорії права як інструмента наукового пізнання. Прикладом відповідного рівня міждисциплінарності є синергетика. Синергетичні моделі принципово не механістичні [6;58]. Найголовніше, що дає синергетика гуманітарним наукам - це інший спосіб осмислення моделей соціальної реальності на основі нелінійного мислення (нової нелінійної епістемології) [6;60]. Йдеться про принципово нові підходи у розумінні потенційних можливостей розвитку системи категорій правової науки, як великої відкритої системи.

Таким чином, на наш погляд, зміни у правовій освіті є запорукою того, що право стане регулятором життя індивіда, а не перешкодою, завадою на його шляху реалізації своїх особистих завдань. В сучасних умовах саме правова освіта може стати найважливішим чинником розвитку особи, становлення громадянського суспільства і демократичної правової держави, громадяни якої зможуть жити в соціально-правовій згоді один з одним і з державою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бергер П., Лукман Т. Социальное конструирование реальности: Трактат по социологии знания. - М.: "Медиум", 1995. - 323 с.
2. Иванов Дм. Общество как виртуальная реальность // Информационное общество: Сборник. М. 2004. С. 354 - 359.
3. Кемеров В.Е. Введение в социальную философию: Учебник для вузов. Изд. 4-е, испр. - М.: Академический Проект, 2001. - 314 с.
4. Корсунцев И.Г. Философия виртуальной реальности // Виртуальная реальность: Философские и психологические аспекты. М., 1997. С. 49 - 54.
5. Костенко О.М. Криза правопорядку і реформація юридичної освіти <http://h.ua/story/182828/>
6. Майнцер К. Сложность и самоорганизация. Возникновение новой науки и культуры на рубеже века // Вопросы философии. — 1997. — №3. — С.48-61.
7. Максимов С.І.Правова реальність як предмет філософського осмислення // Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук, Харків 2002 – 35 с.
8. Перець В., Степанова В, Руденко Д. Правова криза. - Всеукраїнська газета Персонал - плюс. № 22 (375) 2-8 червня 2010 року.
9. Рабінович П. Проблеми трансформації методології вітчизняного правознавства: досягнення, втрати, перспективи. // Вісник Академії правових наук України. — 2002. — №4.]
10. Селіванов А. Практика сьогодні не сприймає ситуацію, яка створилася //Матеріали круглого столу «Юридична освіта в Україні потребує негайної реформи». – Освіта України. - <http://ukrosvita.at.ua/publ/1-1-0-52>
11. Тацій В. Неналежно підготовлені юристи — це небезпека і для держави, і для суспільства. //Матеріали круглого столу «Юридична освіта в Україні потребує негайної реформи». – Освіта

© **Крук Н. В.**

України. - <http://ukrosvita.at.ua/publ/1-1-0-52>.

Крук Наталья Владимировна, соискатель кафедры политологии Одесской национальной академии связи им. А.С. Попова.

УДК 323.22

ДЕЛІБЕРАТИВНА ДЕМОКРАТІЯ ЯК БАЗОВИЙ МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ВИВЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІДКРИТОСТІ ВЛАДИ

У статті розглядається теорія деліберативної демократії як базовий методологічний інструмент вивчення інформаційної відкритості влади. Обґрунтовується, що хоча концепція деліберативної демократії виявилася найбільш вдалою з безлічі концепцій, метою яких було поліпшення старого зразку з урахуванням нових умов, реалізація її зіткнулася з певними труднощами.

Ключові слова: деліберативна демократія, електронна деліберативна демократія, представницька демократія, інформаційна відкритість влади.

ДЕЛИБЕРАТИВНАЯ ДЕМОКРАТИЯ КАК БАЗОВЫЙ МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЙ ИНСТРУМЕНТ ИЗУЧЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННОЙ ОТКРЫТОСТИ ВЛАСТИ

В статье рассматривается теория делибративной демократии как базовый методологический инструмент изучения информационной открытости власти. Обосновывается, что хотя концепция делибративной демократии оказалась наиболее удачной из множества появившихся концепций, целью которых было улучшение старого образца с учетом новых условий, реализация ее столкнулась с определенными трудностями.

Ключевые слова: делибративная демократия, электронная делибративная демократия, представительная демократия, информационная открытость власти.

DELIBERATIVE DEMOCRACY, AS A BASIC METHODOLOGICAL TOOL TO STUDY THE COMMUNICATION OPEN GOVERNMENT

The article deals with the theory of deliberative democracy as a basic methodological tool to study the communication open government. It is proved that although the concept of deliberative democracy has been the most successful of the many emerging concepts, the purpose of which was to improve the old model to the new conditions, the implementation of it encountered certain difficulties.

Keywords: deliberative democracy, e-deliberative democracy, representative democracy, transparency of power.

Актуальность статьи обусловлена тем, что в информационном обществе условия диктует тот, в чьих руках находятся информационные сети, ресурсы, технологии, и, конечно же, информация. Роль органов государственной власти в вопросах информационной открытости, обеспечения доступа к информации является не только одной из самых важных, но и самой проблемной.

Цель данной статьи: рассмотреть теорию делибративной демократии как базовый методологический инструмент изучения информационной открытости власти. Задача статьи: проанализировать методологические ресурсы теории делибративной («совещательной» или «обсуждаемой») демократии, способствующие пониманию понятия «информационная открытость власти».

В широкий оборот данное понятие введено Дж. Дьюи. Дальнейшее развитие понятие получило в научных трудах Й. Когена, К.-П. Риппа. Особое значение сыграли научные труды Ю. Хабермаса, который включил понятие делибративной демократии как инновационный элемент в свою политико-философскую концепцию. Именно Хабермас ввел в научный оборот утопическую модель коммуникативной арены, в которой все участники знают и разделяют цели и правила коммуникации, а также имеют доступ к исчерпывающей общественно значимой информации. Таким образом, «у Хабермаса речь идет о той политике, которая вытекает из морального согласия «всех» по вопросам, поддающимся рациональному обсуждению и допускающим принятие универсально приемлемых решений, т.е. «о политике обсуждений [1, С. 217].

Данная концепция обрела своих сторонников (Й. Эльстер, Дж. Бохман, Дж. Кохен), для которых главным является не просто принятие решения путем коллективного волеизъявления, но